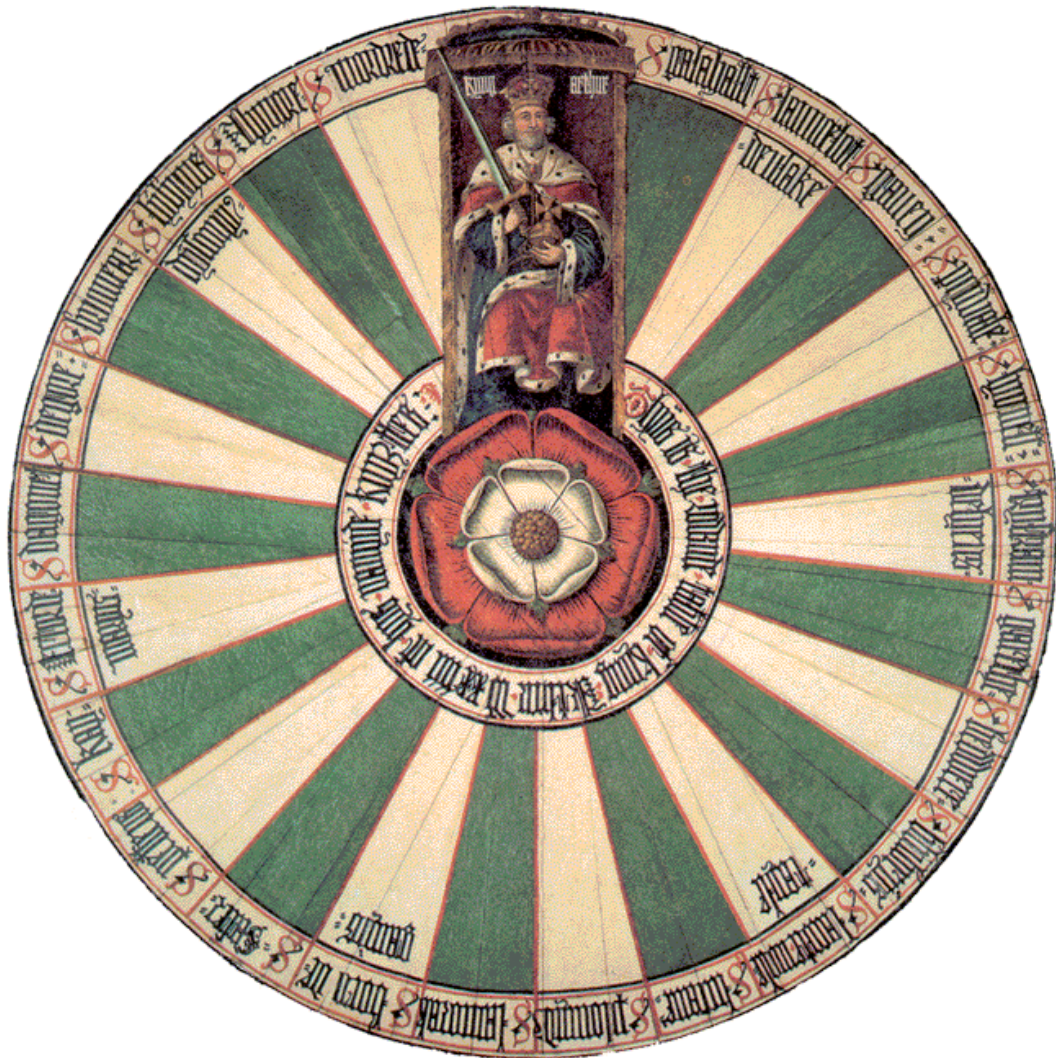

Det runde bord i Winchester

I den store sal på Winchester Castle i Hampshire i det sydlige England hænger Kong Arthurs runde bord. Det er dog fremstillet nogle århundreder efter Arthurs formodede regeringstid - nærmere bestemt i det 13. århundrede.

Bordet, som er 5,5 m i diameter viser kl. 12 øverst Kong Arthur. Derefter følger i urets retning 24 navngivne

riddere: Galahad, Lancelot, Gawaine, Percival, Lionel, Tristan, Gareth, Bedivere, Blioberis, La cotemal tail, Lucan, Palamedes, Lamorak, Bors, Saphar, Pellinore, Kay, Ector, Dagonet, Degore, Brunar, Guinglain, Alymore og Mordred. Eller rettere 23 navne, for La cotemal tail står der ved den "farlige stol", beregnet til en ridder med rent og ædelt hjerte.

Illustrerede KLASSIKERE

*De bedste fortællinger af
verdens største forfattere*

NR. 24 KR. 150

RIDDERNE OM DET RUNDE BORD

Kong Arthur, Sir Thomas - og deres fanebærere

af Haakon W. Isachsen
bearbejdet til dansk af
Anders Hjørth-Jørgensen

Nutidige forskere mener, at der for længe siden eksisterede en historisk person, som gav næring til de første overleveringer om Arthur. De fleste mener, han kom fra de keltiske områder i Wales, og at han var en hærfører, der kæmpede mod de angelsaksiske invasionsstyrker omkring år 500. Enkelte er dog af den overbevisning, at han havde rødder i de romerske besættelsestropper, der trak sig ud af Britannien i 400-tallet.

TIDLIGE SKILDRINGER

De tidligste kilder nævner nærmest Arthur i forbibarten. Et walisisk digt fra ca. 594, *The Gododdin*, skrevet af Aneurin (ca. 535-600), bruger Arthur som reference i beskrivelsen af en anden person.

Digteren Taliesin fra samme periode kommer i sine digte ind på "Arthur den velsignede", "Arthurs ædelmodighed" og "som ved slaget ved Badon med Arthur".

Omkring 830 skrev munken Nennius værket *Historia Britonum*, som omhandler tidlig walisisk historie. Her refereres der til hærføreren Arthur, og der nævnes tolv slag, han deltog i. I slaget ved Mons Badonicus siges det, at Arthur alene dræbte 960 mænd.

Ifølge *Annales Cambria* fra 900-tallet blev Arthur dræbt i slaget ved Camlann i 537.

I de følgende århundreder dukker Arthur op i flere skildringer af forskellige helgeners liv. Han optræder oftest som en rå hærfører, uden den moralske storhed, der senere blev tillagt ham.

1136-38 skrev Geoffrey af Monmouth den fantasifulde *Historia Regum Britanniae* (De britiske kongers historie), som placerede Arthur i den britiske kongerække og introducerede trolldmanden Merlin. Fortællingerne om Arthur som le-

gendarisk, gudgiven konge florerede i middelalderen. Han fremstod som en civiliserende kraft med stærk tilknytning til den kristne tro. Kirken og kongedømmet blev begge legitimeret af sådanne myter, som fremhævede disse magtinstitutioner som ædle, etisk uangribelige og "af Guds nåde".

Det var også i de romantiserede skildringer fra 1100-tallet, at Arthur blev udstyret med ridderne af det runde bord, og jagten på den hellige gral blev et tema. Antallet af riddere omkring bordet varierede stærkt - fra 12 til 1600. I så fald har det været et stort bord.

SIR THOMAS MALORY

Det første samlede værk om Arthurs liv og gerning blev udgivet i 1485, *Le*

Morte d'Arthur af Thomas Malory (ca. 1405-1471). Denne bog er den kilde, hvor de fleste senere forfattere enten direkte eller indirekte har hentet inspiration til deres skildring af Arthur og hans riddere.

Malory samlede ældre franske og engelske beretninger, digtede lidt til og omskrev det tidligere kendte, for at få det til at passe i helheden og til sin egen opfattelse af Arthur.

Denne mand, som samlede legenderne om den ædle kong Arthur, var langt fra selv at være en pletfri person, for at sige det mildt.

Faderen var en velhavende godsejer, og da Thomas fyldte 23, var han selv landbesidder. I 1441 blev han slået til ridder.

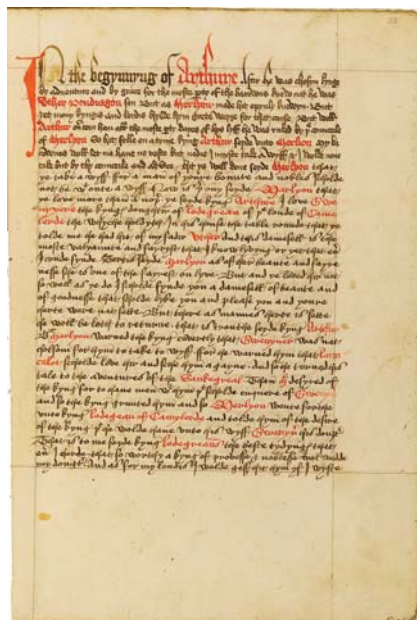
På det tidspunkt var det politiske liv i England præget af store konflikter, som førte landet ud i borgerkrig.

Sir Thomas Malorys eget liv udviklede sig i uventet retning. I 1443 blev han tiltalt for vold, frihedsberøvelse og tyveri. Tiltalen blev imidlertid frafaldet, og i 1445 blev Malory indvalgt i Parlamentet.

FORBRYDELSER OG FORFATTERSKAB

I januar 1450 blev Malory og 26 andre bevæbnede mænd anklaget for bagholdsangreb mod Hertugen af Buckingham. I maj samme år skal Malory have voldtaget og bortført den gifte Joan Smith (i datidens lovgivning var sex med en gift kvinde voldtægt, selvom hun indvilgede i forholdet). Samme måned skal han have presset penge af to medborgere. I august skal han på ny have voldtaget Joan Smith og stjålet værdigenstande fra hendes mand. Og endnu en gang pressede han penge af en medborger. Det følgende forår stjal Malory og hans medsamsvorne 7 køer,

Winchester manuskriptet er den ældste udgave af Sir Thomas Malory's Le Morte d'Arthur.

2 kalve og 335 svin. Hertugen af Buckingham forsøgte med en styrke på 60 mand at fange Malory, men i stedet angreb denne hertugens jagtslot, dræbte hans rådyr og ødelagde for £ 500.

I sidste ende blev Malory dog arresteret, men flygtede kort efter. Med en styrke på 100 mand angreb han så et kloster, ”fornærmede munkene” og stjal en stor sum penge.

Men heldet slap op. I januar 1452 blev han arresteret og indsat i fængsel i London. Her blev han siddende i otte år - mere eller mindre. Han brød ud flere gange, begik nye forbrydelser og blev arresteret igen.

Det mærkelige er, at han aldrig blev retsforfulgt for nogle af de forbrydelser, han angiveligt havde begået. Så i 1460, da Hertugen af York overtog magten i England, blev Malory frigivet. Men i slutningen af 1460'erne blev han igen arresteret og sat i fængsel - nu som uforbederlig royalist. Da den kongelige familie igen kom til magten i 1470, blev Malory påny frigivet, men allerede seks måneder senere døde han.

Manuskriptet om kong Arthur og hans riddere blev sandsynligvis skrevet, mens Malory sad fængslet og bestod af otte separate fortællinger. Bogen blev først trykt i 1485, fjorten år efter Malorys død, og fik da den noget misvisende titel *Le Mort d'Arthur*. Det var egentlig titlen på en af fortællingerne. Malorys oprindelige titel var *The hoole book of kyng Arthur and of his noble knyghts of the rounde table*.

LORD ALFRED TENNYSON

Alfred Tennyson (1809-92) var en af de største, romantiske poeter i England. I 1850 blev han udnævnt til hofpoet af dronning Victoria. Hans

Gustave Doré illustration til 1868-udgave af *Idylls of the King*

mest kendte værk er samlingen *In Memoriam* fra samme år samt digtet *The Charge of the Light Brigade* fra 1855.

I 1859 udkom så bogen *Idylls of the King*, som solgte 10.000 eksemplarer. Den blev 1800-tallets mest

udbredte og populære skildring af Arthur og ridderne og bidrog til at cementere det romantiske billede af historierne.

Digtene udkom på dansk i 1876 med

titlen *Idyller om kong Arthur*, en bog på 256 sider.

SIDNEY LAURIER

Sidney Laurier (1842-1881) var advokat og fløjtenist. For at sikre sin økonomi begyndte han at skrive. Bl.a. udgav han en serie gendigtninger af ældre engelsk litteratur rettet mod unge læsere. To af disse handlede om kong Arthur og ridderne af det runde bord: *The Boy's King Arthur* (1880) var baseret på Malory, mens *The Boy's Mabinogion* (1881) byggede på ældre walisiske sagn om Arthur.

Disse bøger er på ingen måder skel-

sættende i litteraturhistorien, men de havde betydning for udbredelsen af Arthur-myterne i USA og opgives i mange kilder som basis for *Comics Illustrated*-versionen - sammen med Howard Pyles bøger.

HOWARD PYLE

Kvækeren Howard Pyle (1853-1911) er en af USAs mest anerkendte og skoledannende illustratører. Fra han i 1876 solgte sin første illustration til *Schribner's Monthly* til han døde i Italien i 1911, publicerede han ca. 3.300 illustrationer.

Han debuterede som forfatter i 1883 med *The Merry Adventures of Robin Hood*, selvfølgelig rigt illustreret af ham selv. Indholdet til bogen samlede han fra overleverede ballader og digte, som han redigerede og omskrev. Han interesserede sig kun lidt for historiske kendsgerninger, men

lagde vægt på, at genfortællingen skulle appellere til drenge.

Bogen blev enormt populær, så Pyle gentog formelen med et mere ambitiøst fire binds værk om kong Arthur. Første bind, *The Story of King Arthur*

and His Knights, udkom i 1903. Siden udkom *The Story of the Champions of the Round Table* (1905), *The Story of Sir Lancelot and His Companions* (1907) og *The Story of the Grail and the Passing of Arthur* (1910).

Også Pyle tog udgangspunkt i Malorys *Le Morte d'Arthur*, men han må også have kendt Tennysons *Idylls of the King*. Ihvertfald

Det danske forlag Hernovs udgivelse 1973 af Pyles bearbejdelse og med hans illustrationer.

Alfred Tennyson

Howard Pyle

Tv.: Hal Fosters skildring af Camelot med kong Arthur under baldakinen i tegneserien Prince Valiant.
Th.: Forside tegnet af Brian Bolland til Camelot 3000 #3.

var han bekendt med den engelske poet, for i 1881 illustrerede han dennes *The Lady of Shalot*.

T. H. WHITE

Den britiske forfatter, T. H. White (1906-64) har skrevet den toneangivende nyere version af kong Arthur-myterne, men også han tager udgangspunkt i Malory. Whites roman-cyklus *The Once and Future King* består af fire bøger: *The Sword in the Stone* (1938) *The Queen of Air and Darkness* (1939), *The Ill-Made King* (1940) og *The Candle in the Wind* (1958).

Efter hans død blev manuskriptet til *The Book of Merlyn* udgivet som et supplement til de fire romaner. Som rammehistorie har den Arthurs forberedelse til sit sidste slag. Den blev oprindeligt skrevet i 1941 men efterfølgende ikke udgivet. Senere indarbejdede White dele af teksten i nye udgaver af *The Sword in the Stone*. Det er i Whites bøger, Merlin placeres i en central hovedrolle.

Whites romaner har sat sig tydelige spor i populærkulturen. Både musi-

calen Camelot (1960, filmatiseret 1967) og Disneys tegnefilm *Da kongen var knægt/Sværdet i stenen* (1963) er baseret på Whites bøger.

JOHN STEINBECK

Den amerikanske forfatter John Steinbeck (1902-68) efterlod ved sin død et manuskript på 546 sider, *The Acts of King Arthur and His Noble Knights* - ligeledes baseret på Malorys *Le Mort d'Arthur*. Manuskriptet, der ikke var udarbejdet med tanke på udgivelse, udkom i bogform i 1976.

FANTASY & TEGNESERIER

Oplomstringen af fantasy litteraturen har givet ny næring til de gamle myter og legender. Nye forfattere bygger videre på de gamle versioner, digter til disse eller placerer dem i andre rammer, bl.a. Rosemary Sutcliffs serie på 3 bind, *Legends of King Arthur*; og Stephen R. Lawheads 6 bind, *The Pendragon Cycle*.

Arthur-myterne har også givet stof til et par læseværdige tegneserier. 1982-85 udkom maxiserien *Camelot 3000* i 12 hæfter skrevet af Mike Barr og tegnet af Brian Bolland. Den placerede Arthur og hans hof i fjern fremtid, men beholdt centrale temaer og begivenhederne fra de oprindelige myter. Den udkom på dansk 1987 i fire bøger udgivet af Interpresse.

Den væsentligste tegneserie med

rod i Arthur-legenden er *Prince Valiant*. Den debuterede i 1937 i amerikanske søndagsaviser skrevet og tegnet af Hal Foster. I 1979 overlod han tegnearbejdet til John Cullen Murphy, men fortsatte med at skrive og skitsere i endnu et par år, indtil Murphy også overtog dette arbejde. Seriens tegninger løftede arven efter klassiske amerikanske Arthur-illustratorer som Howard Pyle og dennes elev N. C. Wyeth.

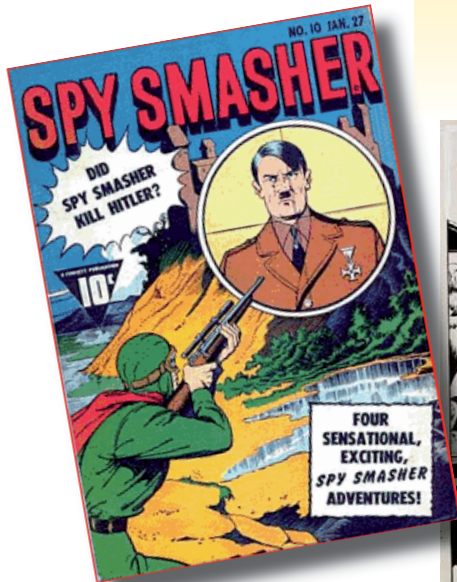
1983-2004 udgav Interpresse/Carlsen *Prins Valiant* på dansk i 50 album dækkende perioden 1937-80. Derefter overtog Thule Forlag udgivelsen.

Selvom kong Arthur måske aldrig har eksisteret, lever han altså i bedste velgående i vores kultur og kollektive bevidsthed. Han er en klassiker - illustreret eller ikke.

Haakon W. Isachsen er norsk forlagsredaktør, uddannet lærer og har studeret børnelitteratur ved Barnevernsakademiet i Oslo. Han har skrevet om tegneserier i flere bøger og anmeldt børnebøger.

I USA blev *The Knights of the Round Table* udgivet i seks oplag, både forsiden og indholdet forblev uændret i alle oplag. Forsiden blev malet af en uanvgiven kunstner, men det er muligt, at Alex A. Blum som art director både stod for forside og indhold.

Udgivet første gang
i USA som *Classics Illustrated*
#108 i juni 1953.

Udgivet på dansk som
Illustrerede Klassikere nr. 24
i fire oplag - det første i 1956.

Desuden udgivet som
Stjerneklassiker nr. 33.

Manus:

John Cooney

Tegninger:

Alex A. Blum

Alex A. Blum - se biografi side 6
og bibliografi side 224.

John Cooney - eneste tilgængelige
oplysning er, at han skrev manus til
Classics Illustrated #108.

Alex A. Blum leverede noget af sit bedste tegneseriearbejde til Gilberton, men inden viste han sig som dynamisk bidrager til en lang række tegneseriehæfter. Her ses hans forside til *Spy Smasher* #10 fra 1943 samt hans *Hooks Devlin* fra *Fight Comics* #40 fra 1945 - udgivet af henholdsvis Fawcett og Fiction House.

Fra venstre:
Den amerikanske,
den australske og den tyske udgave.
Til højre *Stjerneklassiker* nr. 33

Filmens Arthur

af Anders Hjorth-Jørgensen

han fik modspil af Richard Gere som Lancelot og Julie Ormond som Guinevere. Men listen over film, som har taget Arthur-temaet op, er væsentlig længere. Bl.a. instruerede Robert Bresson i 1974 *Lancelot du Lac* - en antiheroisk film,

hvor ridderne beskrives som grådige og samvittighedsløse.

I 1998 var der premiere på tv-mini-serien *Merlin* med Sam Neill i titelrollen, i 2001 gav Uli Edel kvinderne bag Arthur hovedroller i tv-filmen *The Mists of Avalon*, og 2004 gjorde Antoine Fuqua *King Arthur* til en romersk hærfører, som med en lille rytterhær lægger grunden til myten - i øvrigt med danske Mads Mikkelsen som en af rytterne. Endelig skal nævnes de to *Prince Valiant*-filmatiseringer, Henry Hathaways overdådige, stjernebesatte fra 1954 - hvor Brian Aherne spiller Arthur, en rolle han senere gentog i Cornel Wildes film - og Anthony Hickoxs fra 1997.

Flere af disse film er tilgængelige i dvd-format.

Kong Arthur og hans riddere har sat tydelige spor i et utal af biograf- og tv-film - eksempelvis i 1975 i *Monty Python & the Quest for the Holy Grail*, som næppe havde ladet sig producere uden dette tema som bærende element.

En halv snes film skiller sig imidlertid ud ved at have Arthur og borgen Camelot som et væsentligt omdrejningspunkt for handlingen. Flere af disse med det romantiske trekant-drama mellem Arthur, Guinevere og Lancelot som det centrale tema.

Den første, *Knights of the Round Table*, med Robert Taylor, Ava Gardner og Mel Ferrer som trioen blev instrueret af Richard Thorpe i 1953.

Brodway-musicalen *Camelot*, baseret på Whites *The Once and Future King*, blev omsat til film af Joshua Logan i 1967 med Richard Harris som Arthur, og Vanessa Redgrave og Franco Nero i de to øvrige roller. Inden da havde Cornel Wilde i 1963 instrueret Jean Wallace og sig selv i titelrollerne i *Lancelot and Guinevere*.

I 1981 kom John Boorman med sin visuelt og filmstilistisk fascinerende version af legenden *Excalibur* baseret på Malory, og 1995 blev det Sean Connerys tur til at optræde som Arthur i *First Knight*, hvor

Walt Disney's *The Sword in the Stone* fra 1963 om Arthurs barndom hed på dansk *Da kongen var knægt*. Hæfteversionen var mere tro mod originaltitlen.

Søgning på www.bibliotek.dk på de forfattere, som er nævnt i foregående afsnit, giver overblik over de Arthur-versioner, der er tilgængelige på danske folkebiblioteker - og på hvilke sprog.

Howard Pyles *The Story of the Champions of the Round Table* - incl. Pyles illustrationer - kan downloades på engelsk fra

<http://www.gutenberg.org/files/10745/10745-h/10745-h.htm>.

Sir Thomas Malorys *Le Mort d'Arthur* kan downloades på engelsk fra <http://www.gutenberg.org/dirs/etext98/1mart10.txt> (volume 1) og <http://www.gutenberg.org/dirs/etext98/2mart10.txt> (volume 2)